

Olympische Spelen in Nederland

AUTEURS Dennis de Kool & Michel Lobzhanidze

FOTOGRAFIE Dennis de Kool

Eind vorig jaar rondde het NOC*NSF een onderzoek af naar de haalbaarheid van en het draagvlak voor de Olympische Spelen in Nederland. De ambitie om de Olympische Spelen te organiseren is een uitgelezen kans om verschillende uitdagingen daadkrachtig ter hand te nemen.

De wereld om ons heen verandert in hoog tempo. Dat geldt ook voor Nederland. Nieuwe kansen en bedreigingen staan voor de deur. De huidige Nederlandse samenleving reageert verdeeld op de vele veranderingen en vastgesteld kan worden dat pessimistische sentimenten overheersen. Veel mensen kijken liever terug naar de zekerheden van het verleden dan naar de uitdagingen die de toekomst biedt. Voor Nederland zijn die uitdagingen en groot. Belangrijk is daarbij wel dat Nederlanders uit hun schulp kruipen en het land weer een internationale oriëntatie krijgt. Voorafgaand aan de Olympische Spelen van Amsterdam in 1928 was Nederland ook een in zichzelf gekeerd land. Die Spelen hebben de blik van ons land op de wereld letterlijk en figuurlijk verruimd. Ook in deze eeuw kan Nederland een Olympische impuls goed gebruiken.

Uitdagingen

In Nederland moeten verschillende uitdagingen ter hand worden genomen en een Olympische ambitie kan daarin een belangrijke rol vervullen. De politieke uitdaging is het formuleren van een breed gedragen toekomstvisie die kan fungeren als een kompas om Nederland door deze eeuw heen te loodsen. Een dergelijke visie is idealiter niet gebaseerd op de waan van de dag.

Een maatschappelijke uitdaging is het vinden van een thema dat alle Nederlanders bindt. Het organiseren van de Olympische Spelen kan fungeren als gedeelde inspiratiebron, die ons dwingt om met vertrouwen naar de toekomst te kijken. Daarnaast genereert een gedeeld doel veel positieve energie. Bovendien is het vinden van een verbindende

factor cruciaal om een zekere mate van cohesie in de samenleving tot stand te brengen.

De wil om de Spelen in eigen land te organiseren kan ook een motor zijn om de ruimtelijke uitdagingen in het kleine en dichtbevolkte Nederland aan te gaan. Hierbij kan gedacht worden aan het vinden van manieren om duurzaam met de schaarse ruimte om te gaan en het vergroten van de bereikbaarheid van de Randstad. De Olympiade is nadrukkelijk geen doel op zich, maar een aansprekend middel om deze taakstellingen geïntegreerd aan te pakken.

Het grootste topsportevenement ter wereld

De Franse Baron de Coubertin organiseerde in 1896 de eerste 'moderne' Olympische Spelen in Athene. Ruim honderd jaar later is de Olympiade uitgegroeid tot het grootste topsportevenement ter wereld. Het organiseren van de Olympiade is zowel voor de organiserende stad als het gastland een aantrekkelijke investering in de breedste zin van het woord. Niet voor niets verdringen steden elkaar om dit mondiale evenement te mogen organiseren.

Dat is wel eens anders geweest. De Amsterdamse Olympiade in 1928 stuitte met name in confessionele kringen op veel verzet. Men vreesde voor een ontheiliging van de zondag en een toename van de onzedelijkheid door de 'heidensche' Spelen. Uiteindelijk zijn deze Spelen bijzonder succesvol verlopen. Nederland stond op zijn kop en kreeg weer een internationale oriëntatie. Door het Internationaal Olympisch Comité werd Amsterdam 1928 zelfs beschouwd als een ijkpunt in de Olympische geschiedenis. Voor het eerst was er sprake van Spelen waaraan ook vrouwen mochten deelnemen. Ook werd in Amsterdam voor het eerst de Olympische vlam ontstoken: een indrukwekkend symbool.

De theoretische mogelijkheid dat Nederland honderd jaar na dato opnieuw de Olympische Spelen mag organiseren is een mooie gedachte, maar het evenement moet natuurlijk wel concrete baten opleveren die de grote investeringen rechtvaardigen. Ook moeten we onze ogen niet sluiten voor de potentiële risico's. In een recent nummer van AGORA is daarom terecht aandacht besteed aan eventuele ongewenste ontwikkelingen die zich kunnen manifesteren in Olympische steden.

Dat de Olympiade een geldverslindend project is, is een hardnekkige mythe.

Economische en maatschappelijke kansen

De hardnekkige mythe bestaat dat de Olympiade een geldverslindend project is. Dit misverstand komt voort uit het investeringsgerichte karakter van de Spelen. Het kenmerk van investeren is dat de kosten altijd aan de baten voorafgaan. De kosten van infrastructuur zijn bijvoorbeeld zichtbaar, terwijl de baten als gevolg van een verbeterde bereikbaarheid van steden er wel gevoelsmatig wel zijn, maar zich financieel lastig laten berekenen. Daar komt nog bij dat investeringen in

Een drijvend Olympisch dorp?

infrastructuur vaak om andere redenen al noodzakelijk zijn, waardoor deze kostenpost een vertekend beeld oplevert.

Onderzoek heeft uitgewezen dat de pure organisatie van de Olympische Spelen circa 3,2 miljard euro kost. In principe worden deze kosten volledig gedekt door latere inkomsten uit de verkoop van tickets, televisierechten, sponsoring en merchandising. Uit recent onderzoek blijkt verder dat de organisatie van de Olympische Spelen aantoonbaar leidt tot een groei van het bruto nationaal product. Hoogleraar economie Elmer Sterken heeft onlangs berekend dat de Spelen een extra economische groei tot twee procent kunnen opleveren. Ook zorgt het evenement voor groei van de werkgelegenheid. De Olympiade in Athene heeft bijvoorbeeld 65.000 nieuwe permanente banen gecreëerd. Daarnaast genereren de Olympische Spelen met name in de aanloopfase tijdelijke banen voor zowel hoogopgeleide als laagopgeleide arbeidskrachten.

Tot slot moet erop gewezen worden dat de Olympische Spelen ook op de langere termijn indirecte economische baten met zich meebrengen die lastig zijn te berekenen. Een voormalig Olympische stad is bijvoorbeeld aantrekkelijk voor (zakelijke) toeristen. Barcelona is na de Olympische Spelen van 1992 een van de populairste steden van Europa geworden.

Naast economische voordelen zijn er ook maatschappelijke kansen te

benoemen. De Nederlandse samenleving is verdeeld, wat vanuit maatschappelijk oogpunt onwenselijk is. Daarom is er dringend behoefte aan een thema dat alle Nederlanders bindt, en sport verbreedert. Een Olympiade in Nederland kan om die reden een betekenisvolle gezamenlijke uitdaging zijn.

Het project is ook een uitgelezen kans om de multiculturele uitstraling van Nederland op een positieve manier in de schijnwerpers te zetten. De Olympische gedachte is namelijk gericht op versterking van de vriendschapsbanden tussen verschillende volkeren en culturen.

Tot slot kunnen sportieve successen het imago van Nederland in het buitenland positief beïnvloeden. Zeker wanneer we ons bedenken dat de Olympische Spelen in ongeveer 220 landen worden uitgezonden en bijna vier miljard televisiekijkers trekken. In China is van al deze media-aandacht dankbaar gebruikgemaakt om het land en Peking te promoten.

Het binnenhalen van de Spelen is niettemin een uiterst moeilijke opgave en vereist een topsportmentaliteit. Bij een eventuele weg naar een kandidatuur zal moeten worden voldaan aan een aantal belangrijke voorwaarden: het toepassen van innovaties, het benutten van creativiteit, de ontwikkeling van een duurzame infrastructuur, het creëren van een sportklimaat, het realiseren van een breed draagvlak, publiek-privé samenwerking en een regionale oriëntatie.

Ruimtelijke opgaven

Uit onderzoek in opdracht van het ministerie van VROM blijkt dat Nederland ruimtelijk over voldoende mogelijkheden beschikt om een grootschalige evenement als de Olympische Spelen te kunnen organiseren. Dit vergt weliswaar grote, maar haalbare inspanningen. Het aantal gebieden waarbinnen Olympische accommodaties en andere faciliteiten kunnen worden gerealiseerd is echter beperkt. Met name in de Randstad is de ruimte schaars. Dit vraagstuk is nu al actueel en zal in de toekomst steeds urgenter worden. Daarom zal bij iedere activiteit moeten worden gezocht naar creatieve en duurzame manieren om daarmee om te gaan.

Wat de Olympische Spelen betreft kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het gebruik van duurzame materialen en de bouw van tijdelijke of multifunctionele sportcomplexen. De nieuwe Kuip die in Rotterdam-Zuid zal worden gebouwd moet bijvoorbeeld een multifunctioneel stadion worden dat eventueel ook voor de Olympische Spelen kan worden gebruikt. Belangrijk daarbij is dat de capaciteit van sportfaciliteiten tijdelijk kan worden uitgebreid. Ook kan gedacht worden aan een flexibel Olympisch dorp, bijvoorbeeld op cruiseschepen. Niet alleen tijdens de Spelen in Amsterdam, maar ook bij de Spelen in Sydney zijn cruiseschepen als drijvende hotels ingezet. Het behoeft geen toelichting dat een dergelijke oplossing uitstekend past bij onze maritieme traditie. Verder moet goed worden nagedacht over het hergebruik van de sportaccommodaties; om deze faciliteiten achteraf rendabel te kunnen blijven exploiteren is een zekere spreiding noodzakelijk. Een andere belangrijke ruimtelijke opgave voor Nederland is om de bereikbaarheid van de steden te verbeteren. Files kosten nu bijvoorbeeld ongeveer een miljard euro per jaar. Om die reden is het belangrijk om de infrastructuur flink onder handen te nemen. De Olympiade is daarbij een welkome en belangrijke katalysator om na te

denken over innovatieve en milieuvriendelijke mobiliteit. Dat is niet alleen goed voor het milieu, maar ook voor de profilering van ons land en het imago van onze steden. De Olympische Spelen komen per definitie de bereikbaarheid van steden en regio's ten goede. De inwoners van Athene profiteren nog dagelijks van de Spelen die er in 2004 werden gehouden. Dankzij een nieuwe metrolijn en een rondweg voor het autoverkeer werden grote delen van de moeilijk toegankelijke stad ontsloten en bovendien profiteert het hele land van de nieuwe aangelegde luchthaven.

Sportklimaat

Nederland is een sportland. Uit onderzoek blijkt dat sport een belangrijke sector is voor de Nederlandse economie. Sport heeft ook veel indirecte effecten. Sporten is gezond en werkt preventief. De reële verwachting is dat sportieve burgers minder vaak een beroep doen op de kostbare gezondheidszorg. In de nota *Tijd voor Sport (2005)* steunt het kabinet daarom het streven van de sportsector om Nederland te laten horen bij de top 10 landenklassering in de internationale sportwereld.

Het vooruitzicht van een Olympiade in eigen land geeft een extra impuls aan het nationale sportklimaat en moedigt potentiële (top) sporters aan om hun grenzen te verleggen. Het thuisvoordeel levert doorgaans een rijkere medailleoogst op dan gebruikelijk. Sportieve prestaties hebben ook een positieve internationale uitstraling voor Nederland. Denk bijvoorbeeld aan het Oranjelegioen. Verder heeft Nederland al de nodige ervaringen opgedaan met het organiseren van Europese en Wereldkampioenschappen.

Draagvlak

Een andere zeer belangrijke factor is draagvlak, zowel politiek, maatschappelijk als vanuit het bedrijfsleven. In tegenstelling tot 1985-86, toen Amsterdam zich tevergeefs kandidaat stelde voor de Olympiade van 1992, is er op dit moment aanzienlijk meer steun. Minister Van der Hoeven van Economische Zaken heeft onlangs duidelijk gemaakt dat zij de ambitie om de Spelen naar Nederland te halen ondersteunt. Kroonprins Willem-Alexander heeft zich in de media eveneens een warm voorstander getoond. Dat ook lokale overheden kansen zien, blijkt uit de financiële steun van onder andere Rotterdam, Amsterdam en Den Haag voor het Olympisch Plan 2028.

Ook maatschappelijk draagvlak is van belang. Uit recent onderzoek blijkt dat ruim de helft van de Nederlanders voorstander is van het organiseren van de Olympiade in eigen land. Met name jongeren zijn enthousiast. 'Haal de Spelen naar Nederland' kopte onlangs nog een opinieblad. Van een dergelijke stelligheid was een aantal jaren geleden nog geen sprake.

Daarnaast is een actieve rol van het bedrijfsleven een doorslaggevende factor. Montreal, de organisator van de Olympiade in 1976, maakte bijvoorbeeld de fout om de Spelen uitsluitend met overheidsmiddelen te financieren. Als gevolg hiervan werd de overheid, en later de belastingbetaler, met alle lasten opgezadeld. De les die hieruit getrokken moet worden is dat de mogelijkheden van publiek-private samenwerking optimaal moeten worden benut. In Los Angeles (1984), Barcelona (1992) en Atlanta (1996) bleek de actieve rol van het

bedrijfsleven een belangrijke succesbepalende factor te zijn. Los Angeles hield bijvoorbeeld 335 miljoen dollar over aan de Spelen als gevolg van een slimme marketingstrategie. Voor de overheid is strak budgetbeheer van groot belang. In Athene was bijvoorbeeld sprake van onwenselijke budgetoverschrijdingen. Zorgvuldig financieel beheer is dus noodzakelijk. Zuinigheid en soberheid passen overigens goed bij

In nummer 2 van 2008 presenteerde AGORA een themasectie die in het teken stond van de betekenis en gevolgen van de Olympische Spelen voor de organiserende gaststeden.

Zie www.agora-magazine.nl voor meer informatie.

de Nederlandse mentaliteit.

Regionale oriëntatie

Tot slot is het van belang dat verschillende overheden gezamenlijk optrekken en hun lobbykracht richting het Internationaal Olympisch Comité bundelen. Hoewel de Spelen op papier in één stad worden gehouden, is in de praktijk vaak sprake van een zekere mate van spreiding. Bij de meest recente Spelen zijn de voetbalwedstrijden bijvoorbeeld niet in Peking gespeeld en werden de dressuurnummers in

Hongkong afgewerkt. Het spreiden van topsportaccommodaties biedt dus kansen voor verschillende steden en regio's. In de toekomst is het niet ondenkbaar, en misschien wel noodzakelijk, dat de Randstad zich als één 'stad' profileert in de toenemende concurrentiestrijd met andere wereldsteden. Een mogelijke valkuil die in het Olympisch Plan 2028 van het NOC*NSF wordt genoemd, is dat één organisatie, stad of partij het project naar zich toetrekt of claimt. Een discussie over concrete locaties is momenteel overigens nog niet aan de orde.

Het willen organiseren van het grootste sportevenement ter wereld getuigt van grote ambities. Volgens sommigen is dit ambitieniveau te hoog en is Nederland te klein voor dit evenement. Een dergelijke redenering getuigt van zelfonderschatting. Een vergelijking met Griekenland toont dit voldoende aan. Een gezonde samenleving moet echter, net als topsporters, bereid zijn om boven zichzelf uit te stijgen. Nederland moet ambitieuzer worden en de 'zesjescultuur' achter zich laten. Hiermee is nadrukkelijk niet gezegd dat de wens om de Olympische Spelen te organiseren ook per definitie de toewijzing tot gevolg moet hebben. De belangrijkste vraag is niet of de Olympische droom gerealiseerd wordt, maar hoe de samenleving invulling geeft aan die ambitie.

Dennis de Kool (dekool@fsw.eur.nl) is als onderzoeker verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Michel Lobzhanidze (michel.lobzhanidze@vng.nl) is als beleidsmedewerker verbonden aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Beide auteurs hebben het artikel op persoonlijke titel geschreven.

Literatuurselectie

- Brunet, F. (1995) An economic analysis of the Barcelona '92 Olympic Games: resources, financing, and impact. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Haynes, J. (2001) Socio-economic impact of the Sydney 2000 Olympic Games. Paper voor Seminar of the International Chair in Olympism. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Karssenberg, H. (2008) Olympisch Gebied Amsterdam: inspirerend sinds 1928. AGORA 24, 2, 27-29.
- Kool, D. de, & M. Lobzhanidze (2008) Spelen goed voor sport, werk en moraal. NRC Handelsblad, 18 augustus 2008.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005) Tijd voor sport: bewegen, meedoen, presteren. Den Haag.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2008) De economische betekenis van sport in Nederland. Den Haag.
- Ministerie van VROM (2008) Schetsboek ruimte voor Olympische plannen. Den Haag.
- PricewaterhouseCoopers (2004) European Economic Outlook June 2004.
- Scheldwacht, R. (2008) De Olympische lobby. HP/De Tijd, week 33, 5 augustus 2008, 22-27.
- Werkgroep NOC*NSF (2006) Olympisch Plan 2028: het sportklimaat op Olympisch niveau. Arnhem.

De AGORA-redactie wordt gevormd door ongeveer vijftwintig vrijwilligers: studenten, promovendi, postdocs en jonge professionals gespecialiseerd in een van de sociaalruimtelijke academische disciplines. Een aantal van hen is belast met de kerntaken hoofdredactie, eindredactie, penningmeesterschap en secretariaatswerkzaamheden.

Wij zijn op zoek naar een Eindredacteur die per direct kan beginnen.

Onze eindredacteur is de spil in de productie van het tijdschrift, die enerzijds contact onderhoudt met de redacteurs van de uiteenlopende deelredacties en anderzijds met de vormgevers. Hij of zij is verantwoordelijk voor de taalkundige kwaliteit van het blad en bewaakt de consistentie van de huisstijl, wat inhoudt dat teksten van redacteurs en gastauteurs moeten worden geredigeerd en de lay-out moet worden beoordeeld. Daarnaast informeert de eindredacteur de hoofdredactie over de voortgang van het productieproces en geeft aan wanneer bijsturing vereist is.

Wie zoeken wij?

- iemand die affiniteit heeft met de sociaalruimtelijke disciplines planologie, geografie en stadssociologie en bij voorkeur een opleiding in een van die studierichtingen volgt of recent heeft afgerond.
- iemand die de Nederlandse taal uitstekend beheerst en in staat is kritisch te kijken naar het taalgebruik van anderen. Een afgeronde opleiding journalistiek en/of ervaring met het voeren van (eind)redactie is vanzelfsprekend een pré.
- iemand die om kan gaan met perioden van piekbelasting en deadlines.

Wat bieden wij?

- Een inspirerende omgeving van masterstudenten, promovendi en jonge professionals uit de beleids- en advieswereld die enthousiast zijn over hun vak en op basis van vrijwilligheid een deel van hun vrije (avond)uren in het tijdschrift steken.
- De mogelijkheid om in korte tijd een divers professioneel netwerk op te bouwen.
- Een aantrekkelijke vergoeding voor eindredactionele werkzaamheden.

Meer weten?

Voor meer informatie kun je contact opnemen met *Jesper van Loon (hoofdredacteur)*. Je kunt je interesse kenbaar maken door te reageren via hoofdredacteur@agora-magazine.nl of ons postadres *Redactie Tijdschrift AGORA, Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht, Postbus 80115, 3508 TC Utrecht*.

AGORA